

ЮВІЛЕЙ ВИДАТНОГО ВЧЕНОГО СЛОВАЧЧИНИ (до 70-ліття від дня народження Мирослава Сополиги)

Йосиф Вархол

УДК 39(437.6=161.2)(092)“388”Соп

Якщо в останніх десятиліттях оцінювати заслуги окремих працівників Словацького національного музею — Музею української культури у Свиднику в розвитку словацького музейництва, тобто в його розбудові, науково-дослідницькій, експозиційній, едиційній та організаційній діяльності, то чи не найвизначнішою постаттю в даному контексті є Мирослав Сополига — доктор філософських наук, доктор історичних наук, почесний доктор Ужгородського національного університету. Він належить до реномованих учених у галузі історії, етнології та музеології не лише в Словаччині, але й далеко поза її межами, особливо в Україні. Дослідник здобув міжнародне визнання авторитетного вченого в закордонних наукових колах. Завдяки глибокій науковій ерудиції, М. Сополига підтримує тісні зв'язки

та творчі контакти з ученими багатьох країн світу. Своєю багатогранною діяльністю та науково-організаційною активністю він залучається до вирішення багатьох важливих питань в царині музеології в Словаччині. Упродовж майже п'ятдесяти літ (49 років) працює в Музеї української культури у Свиднику та протягом трьох десятиліть (1986—2016) керує цією найдавнішою і найпрестижнішою українською установою національної меншини в Словаччині. Треба відзначити, що в згадуваний період Музей у Свиднику досяг свого апогею.

Історик, етнолог і музеолог, відомий суспільно-громадський та культурно-освітній діяч Мирослав Сополига 26 березня 2016 року відзначив свій життєвий ювілей — 70-ліття від дня народження. Доля склалася так, що 2016 року і Словацький національний музей —

Музей української культури у Свиднику — інституція, якій наш ювіляр присвятив усе плідне життя, віддавши їй свій розум, серце й палку любов до народу та його культури, святкуватиме знаменитий ювілей — 60-річчя від дня свого заснування.

Народився Мирослав Сополіга в невеличкому м. Свиднику, де, здобувши 1962 року середню освіту, вступив на філософський факультет у Пряшеві університету П. Й. Шафарика в Кошицях за спеціальністю «Історія — українська мова та література» і в 1967 році його закінчив. Відтак повернувся в рідне місто. Любов і потяг до історії та культурних надбань остаточно визначили життєвий шлях молодого випускника. Цього ж року він влаштувався на роботу в Музей української культури у Свиднику (сьогоднішній Словацький національний музей — Музей української культури), щоб присвятити себе історії та народознавчій науці. Почав працювати у відділі народознавства. Із самого початку своєї науково-дослідницької роботи М. Сополіга проводить систематичні польові дослідження, зосередивши основну увагу на вивченні та фіксації однієї з найцікавіших і малодосліджених тем традиційної культури українського населення — народної архітектури та побуту. У 60–70-х роках минулого століття він здійснив польові дослідження в усіх українських селах Східної Словаччини. Під час численних експедицій зібрав колосальний, надзвичайно рідкісний реліктовий етнографічний матеріал, сотні фотографій, зарисовок, креслень, картограм з поширених поодиноких типів горизонтального планування, форм дахів, системи опалення житла тощо. Ці матеріали, зокрема, стали основою для написання значної кількості наукових праць із проблематики народної культури Пряшівщини, вагомо поповнили колекцію музейних фондів збірок і теперішніх експозицій. Їхня наукова цінність полягає ще й у тому, що зроблені вони на основі власних досліджень, спостережень та записів від інформаторів окремих сіл, які бездоганно знали на досліджуваній проблематиці, культурі та побуті місцевого на-

селення. Згадувані роки були найпліднішим періодом з аспекту музейно-фахової та науково-дослідницької діяльності ювіляра. Мирослав Сополіга регулярно брав активну участь у міжнародних конференціях, що проводилися в колишній Чехословаччині та поза її межами, на яких виступав із цікавими доповідями про народне будівництво, культуру і побут українців Східної Словаччини в ширшому народознавчому аспекті.

З 1972 року М. Сополіга завідує відділом народознавства, а від 1976 року виконує функцію заступника директора. Тим самим він узяв на себе небувалий тягар організаційної та, особливо, адміністративної роботи. Увагу дослідника постійно привертає основна наукова тема — народне будівництво, житло та побут нашого населення. У 1970–1980-х роках на сторінках словацької й місцевої української преси систематично з'являються його статті, у яких він порушує питання про необхідність охорони та збереження пам'яток народного зодчества як в автентичному сільському середовищі, так і в спеціалізованих експозиціях.

Ґрунтуючись на своїх особистих дослідженнях, М. Сополіга готує підбір найтипівіших, найхарактерніших і найцікавіших зразків народної будівельної культури на території Північно-Східної Словаччини. На початку 70-х років ХХ ст. він пред'являє науково-обґрунтовану концепцію побудови етнографічної експозиції просто неба — скансену як однієї з експозицій Музею української культури. Ювіляр є автором проекту нової етнографічної експозиції *Návrh na vytvorenie komplexnej národopisnej expozície v prírode pri Múzeu ukrajinskej kultúry vo Svidníku* (1974). Це викликало великий інтерес серед фахівців і отримало позитивну оцінку опонентів, якими були такі провідні словацькі етнологи, як Ян М'яртан, Ян Подолак та Штефан Мрушкович. Від 1975 року в ареалі скансену під керівництвом та фаховим доглядом М. Сополіги було переміщено понад 50 найтипівіших зразків — пам'яток народного будівництва українців Східної Словаччини. На сьогодні будівництво етнографічної експо-

зиції просто неба Музею української культури у Свиднику майже завершено. Вона має неабияку популярність та зацікавлення не лише домашньої аудиторії, але й відвідувачів та гостей майже із цілого світу, про що свідчать похвальні відгуки в музейній хроніці. Нині, за словами фахівців-скансенознавців та пересічних відвідувачів, цей скансен з-поміж десяти експозицій цього типу в Словаччині належить до найкращих.

У 1976 році з-під пера М. Сополіги, на основі зібраних етнографічних матеріалів, з'явилася перша книжка «Народна архітектура українців Східної Словаччини» [14]. Десятки наукових розвідок систематично друкувалися й друкуються як у «Науковому збірнику» Музею української культури у Свиднику, так і в різних наукових виданнях Словаччини, Чехії, Польщі, Угорщини, України, Німеччини та ін. З-поміж них згадаємо такі: «Жиле приміщення в народному будівництві північно-східної частини Снинщини в другій половині ХІХ та на початку ХХ століття» [11], «Народне будівництво українців Східної Словаччини» [15], «Просторальне планування та внутрішня характеристика народного житла в області північно-східної Словаччини» [19], «Принципи охорони пам'яток народного будівництва та їх застосування в роботі Свидницького музею української культури» [18]; «Сільське будівництво на Свидниччині в ХІХ–ХХ ст. Традиції та сучасність» [20], «Старослов'янські традиції в народному житлі українців Східної Словаччини» [21] та ін.

На початку 80-х років минулого століття вчений завершив роботу над монографією «Народне житло українців Східної Словаччини» [16], яка належить до найвагоміших видань початкового періоду його наукової діяльності. Це була перша синтетична праця, яка детально охоплює одну з найсуттєвіших ділянок матеріальної культури в предметному регіоні Карпат. У ній комплексно простежується історичний розвиток обстежуваного регіону, його території, розглядаються основні види занять, які вирізняються своїм особливим гео-

графічним розташуванням, специфічними природно-кліматичними умовами, соціально-економічними та культурно-етнічними впливами, робляться логічні висновки, що «найдавніші будівельні пам'ятки в досліджуваній області — багато їх ознак та компонентів (наприклад, конструкції печі, хата з боковою коморою, хата з сіньми — боїщем, різні прибудови у формі причілків, а також покуття за столом, окремі види меблів і т. д.) — це яскраві докази того, що культура цього народу має українську основу і є її складовою частиною» [1, с. 84]. Цією фундаментальною працею з поглибленим вивченням і науковим синтезом традиційного будівництва в області Північно-Східної Словаччини дослідник заповнив велику прогалину в етнографічній літературі Карпатського регіону.

Уже з перших днів своєї діяльності в Музеї української культури у Свиднику він чітко визначає свої основні науково-дослідницькі завдання, які спрямовані не лише на вивчення й теоретичне осмислення в історико-ретроспективному плані тієї чи іншої наукової теми, але передусім їх подальше перспективне використання в експозиційній, культурно-виховній, публікаційній та едиційній діяльності. Його систематична, наполеглива й послідовна, широкоспектральна дослідницька діяльність у царині народного будівництва та побуту українців Східної Словаччини, зібраний ним колосальний теренний матеріал стали поштовхом і основою для написання кандидатської дисертації на тему народного будівництва: *Ludové staviteľstvo Ukrajincov na východnom Slovensku. Kandidátska dizertačná práca* (I. textová časť, 284 s.; II. obrazová časť 100 s., Svidník, 1979), яку він успішно захистив перед Спеціалізованою вченою радою Філософського факультету університету ім. Я. А. Коменського та Словацької академії наук у Братиславі. На основі успішного захисту дисертації з проблематики народного будівництва українців Пряшівщини перед Спеціалізованою вченою радою Національної академії наук України 1995 року йому було призначено наукове звання доктора іс-

торичних наук, що виводить ім'я М. Сополіги в ряд відомих авторитетних учених-етнологів не лише в Словаччині, але й у Центральній Європі загалом. Цього високого наукового звання ювіляр досяг завдяки невтомній працьовитості та цілеспрямованості. Воно стало для нього не тільки честю, але й великим зобов'язанням перед майбутнім — ще наполегливіше розгортати музейну роботу, у якій передує науково-дослідницька, публікаційна та едиційна діяльність. Однак, ураховуючи цілий комплекс обставин та явищ кінця 1990-х років — нові суспільно-політичні віяння, що їх приносить «оксамитова революція», його увагу привертають важливі й суттєві події в житті нашої національності. Саме в цей період музей став об'єктом ганебного та підступного політиканства згідно з програмою так званої деукраїнізації. М. Сополіга не лише мужньо бореться за збереження назви та національного профілю цієї установи, відстоюючи її права на існування, але й на підставі історичних, етнологічних та інших науково обґрунтованих фактів викриває руйнівну та антиукраїнську роль протагоністів політичного русинізму та їхніх наставників: *«Русинський сепаратизм так “широ” підтримують різні націоналістично спрямовані словацькі кола та їх українофобні прибічники. Все це робиться передусім з ціллю дезорієнтації та дестабілізації української національної меншини в Словаччині. І не важко збагнути, що ця спекулятивна і занадто фальшива підтримка русинського сепаратизму може бути актуальною лише до часу повного розрушення українського національно-культурного організму в Словаччині. Після того намагання т. зв. “русинських проводарів” будуть даремними. Словаччина їх залишить напризволяще, а місце матиме вже самовільний процес словакізації предметної етнічної групи»* [7, с. 226]. М. Сополіга був і залишається в перших рядах тих, хто твердо й непохитно відстоює національні інтереси нашої національної меншини. У своїх наукових та науково-популярних статтях, письмових

протестах, резолюціях, відкритих листах та різних зверненнях науковоподібні нісенітниці він спростовує правдивими глибокодумними, вагомими науковими аргументами, доводячи в такий спосіб етнічну єдність русько-українського населення в Карпатах, неодноразово підкреслюючи, що *«ніхто не має право ліквідувати та шматувати нашу культуру, бо вона належить нам усім — русинам-українцям як єдиній національній культурно-етнічній спільності»* [13, с. 4]. Як довгорічний член Ради Уряду Словацької Республіки у справах національних меншин (1991–1998), М. Сополіга непохитно відстоює ці позиції в рамках численних переговорів представництва русинів-українців з репрезентантами найвищих політичних і державних органів Словацької Республіки. Тверда, непохитна й чітка ідейна позиція ювіляра обходила нелегко. Купка облудних фарисеїв затіяла образливу кампанію проти музею, колективу його працівників та насамперед проти його довгорічного директора М. Сополіги. Його декілька разів звільняли з посади директора, публічно оголошували конкурси на заміщення цієї посади, несправедливо ображали та карали іншими способами. Від 1991 року для Музею української культури у Свиднику напридумували майже десять безглузких офіційних назв, що в історії світової музеології, я переконаний, немає аналогій. І наперекір усьому він докладає неймовірних зусиль для нормалізації цього стану: постійно порушує наболілі питання національно-культурного розвитку русинів-українців у регіоні Карпат та як довгорічний член Президії Центральної Ради Союзу русинів-українців Словацької Республіки, а також як член Президії Світової федерації українських лемківських організацій допомагає їх вирішувати. Неодноразово брав участь у роботі різних конференцій, семінарів, експертних комісій, що займалися цією проблематикою.

Незважаючи на всі ці перипетії, М. Сополіга й надалі всю свою енергію спрямовує на укріплення нормального співжиття, взаємно-

го порозуміння, толерантності між словаками та іншими національними меншинами в Словацькій Республіці. З його ініціативи реалізується проект «Музеї та етноси в Словаччині», у рамках якого вже понад 20 років Словацький національний музей разом з іншими музеями національних меншин у Словаччині організують своєрідні виставки, конференції, семінари та інші акції. Саме одна з них — визначна міжнародна наукова конференція «Музейна презентація національних меншин в Словаччині», головним організатором якої був ювіляр, — відбулася в нашому музеї 1996 року як виразний прояв порозуміння та толерантності між людьми різних національностей. Він був організатором та співорганізатором конференцій, симпозіумів і семінарів, які систематично організуються в Музеї української культури у Свиднику з нагоди традиційних Свят культури русинів-українців Словацької Республіки. Його організаційні здібності повною мірою проявилися під час традиційних урочистостей у Словаччині — «Дні європейської культурної спадщини» (9–12 вересня 1999 р., Свидник), коли він зорганізував у музеї міжнародну конференцію «Традиція будівництва та побуту в Словаччині» та однойменну виставку. Матеріали конференції опубліковано в репрезентативному науковому збірнику *Tradície staviteľstva a bývania na Slovensku s osobitným akcentom na kultúrne prejavy v prostredí etnických minorít* [28].

У 1996 році в Пряшеві узріло світ його двомовне словацько-українське видання «Перлини народної архітектури» [17]. Ця виняткова публікація сьогодні вже стала бібліографічною рідкістю, має велику популярність не лише серед широкої аудиторії словацьких та закордонних фахівців, але й пересічного читача. Воно дає нам глибоке, цілісне уявлення про унікальні сакральні дерев'яні споруди українського населення Північно-Східної Словаччини XVII–XVIII ст., які є вершиною його народно-художньої архітектонічної творчості, перлинами не лише європейського, але й світового будівельного мистецтва. Позитивно оці-

нюється його етнологічне дослідження — монографія *Ukrajinci na Slovensku. Etnokultúrne tradície z aspektu osídlenia, ľudovej architektúry a bývania* [27]. Метою праці є етнокультурні традиції з аспекту поселення, народної архітектури та побуту Північно-Східної Словаччини, з'ясування географічної наявності найтипівших та найпоширеніших проявів народної культури в межах досліджуваної теми. Автор указує на їх ширші територіальні взаємозв'язки та міжетнічні взаємини з особливим акцентом на українсько-словацькі та українсько-польські відносини.

Науково-дослідницька діяльність авторитетного вченого-етнолога не обмежується вивченням народного будівництва. Він намагається комплексно вивчати проблематику традиційного способу життя українського населення Східної Словаччини — традиційні заняття населення, одяг, народну кулінарію, культові споруди в контексті з іншими проявами народної культури та мистецтва, аналізуючи їх так само із ширших міжетнічних взаємовідносин з акцентом на українсько-словацькі взаємини. Саме вищезгадані аспекти лягли в основу його наукової монографії *Tradície hmotnej kultúry na Slovensku*, яка вийшла в найпрестижнішому видавництві Словацької академії наук VEDA [26]. Праця відзначається високою науковою ерудицією автора, глибоким знанням історії та народної культури обстежуваного Карпатського регіону, свідченням чого є також розлога бібліографія до кожного розділу. Неабияка цінність монографії полягає ще й у тому, що, незважаючи на значну кількість уже нагромаджених матеріалів та наукових праць, у Словаччині не існує узагальнюючого наукового синтезу цієї проблематики. Ця публікація є новим, оригінальним дослідженням, яке розкриває одну з найважливіших, досі малодосліджених сторінок з історії розвитку матеріальної культури українського населення Словаччини. Праця становить незаперечну цінність для етнологічної науки не лише в Словаччині, але і в загальноукраїнському та європейському контексті за-

галом. Тому й не дивно, що розвідка викликала значний інтерес у наукових колах України. У 2011 році в Києві це видання вийшло під назвою «Українці Словаччини: вияви народної культури та мистецтва» [22]. Переклад українською мовою здійснив професор Любомир Белей з Ужгородського національного університету. Пропонована публікація є доповненим та поширеним українським варіантом (329 с.) словацького монографічного видання (292 с.). Як зазначає в цікавій вступній передмові до неї Л. Белей, «автор монографії не обмежується емпіричним синхронним описом аналізованих фактів культури українців в Словаччині, а як справжній історик розглядає їх у діахронії, намагається простежити їх еволюцію від найдавніших фіксацій».

28–30 травня 2008 року в Братиславі відбулася 17 Генеральна асамблея (*Valné zhromaždenie*) Народознавчого товариства Словаччини (до 2002 р. відоме як Словацьке народознавче товариство) при Словацькій академії наук та конференція «Вибрані проблеми з історії етнології», присвячена 50-річчю виникнення Товариства. Із цієї нагоди головний комітет нагородив окремих його членів за науково-організаційну, виставкову та публікаційну діяльність. Першу премію в категорії «Публікаційна діяльність» призначено Мирославу Сополізі за монографію «Традиції матеріальної культури українців Словаччини». Одночасно із нагоди 50-річчя заснування Народознавчого товариства Словаччини (1958–2008) його нагородили почесною грамотою за довгорічну діяльність в комітеті цього Товариства.

На початку 1970-х років (через виселення семи українських сіл в області Верхньої Цирохи та побудови водоймища Старина) М. Сополіга був активним співорганізатором та співучасником однієї з найрозсяглиших народознавчих експедицій рятувального характеру в області Східної Словаччини. Під час численних експедицій протягом десяти років було зібрано надзвичайно вагомий і великий за обсягом етнографічний матеріал, який

ювіляр використав у написанні колективної монографії *Horná Cirocha* [25]. А матеріали з комплексних історико-народознавчих досліджень Старинської долини на Синищині 1975–1978 років були опубліковані в Науковому збірнику Музею української культури у Свиднику (№ 9, ч. 2).

Від 1985 року одним з найголовніших завдань, яке стояло в центрі уваги фахових працівників музею, було комплексне дослідження найпрестижнішої теми «Культурно-історичний розвиток українського населення ЧСФР», результатом якого було створення нової модерної постійно діючої культурно-історичної експозиції від найдавніших часів по сьогоднішній день. Саме під керівництвом М. Сополіги була виконана грандіозна робота з підготовки та реалізації цього плану. Урочисте відкриття нової експозиції Музею української культури відбулося 15 червня 1991 року в рамках XXXVII Свята культури русинів-українців ЧСФР у Свиднику, з нагоди 35-річчя заснування Музею української культури за участю науковців із 18 країн світу. Колективу сценаристів цієї експозиції — Мирославі Сополізі, Степанові Гостиняку, Миколі Русинку та Михайлові Гвізду — була присуджена Перша премія Словацького етнографічного товариства при Словацькій академії наук у Братиславі. З нагоди цієї визначної події на початку 1991 року з-під пера М. Сополіги вийшла друком неоціненна публікація «35 років Музею української культури» [6]. Послугуючись архівними матеріалами, першоджерелами та спогадами працівників музею, автор розглядає в історичному аспекті спроби заснування українського музею на Пряшівщині, його діяльність у післявоєнний період, розповідає про ініціаторів його створення, експедиції, організаційні труднощі. Це — перша і єдина публікація, яка дає комплексне уявлення про історію заснування, розвиток та багатогранну діяльність МУК, що зараховується нині до визначних культурних інституцій, які достойно репрезентують історію та народну культуру нашого населення.

Від початку 1970-х років науковець активно включається в роботу Міжнародної комісії з вивчення народної культури Карпат та Балкан (МКККБ) як активний член субкомісії з дослідження народного будівництва, якою керував знаменитий чеський етнолог — довгорічний генеральний секретар МКККБ професор Вацлав Фролець. Результати роботи Комісії у царині народного житла були представлені на науковій конференції (1976 р.), організованій М. Сополігою у Свиднику. Саме в рамках цієї конференції ним була здійснена екскурсія по пам'ятках народної архітектури північної частини Лемківщини та Музею народного будівництва в Сяноку (Польща). У 1981 році М. Сополіга організовує наступну міжнародну конференцію, матеріали якої були опубліковані в *Zborníku Slovenského národného múzea v Martine* [30]. У ньому було надруковано змістовну статтю ювіляра *Ohniskové zariadenia v ľudovom obydlí vo východoslovensko-ukrajinsko-pol'skej kontaktovej oblasti* (s. 157–183).

У 2003 році з ініціативи ювіляра на теренах Закарпатської, Чернівецької та Івано-Франківської областей була проведена чехословацько-польсько-українська наукова експедиція з дослідження народної архітектури регіону Українських Карпат. М. Сополіга був одним із співорганізаторів цієї першої в історії чотирьох держав спільної експедиції вчених-етнологів та музеєзнавців.

Мирослав Сополіга є автором та співавтором путівників по експозиціях Музею української культури. Останній такий путівник вийшов 2006 року (100 с.) за фінансової підтримки українських наукових інституцій. Неабияка заслуга вченого у виданні першого путівника по словацьких скансенах [31]. Автори цього видання Івета Зускінова (президент Унії музеїв у Словаччині) та Мирослав Сополіга (віце-президент згадуваної Унії) подають об'єктивну, цілісну характеристику десяти музейних експозицій, які сьогодні діють у Словаччині й презентують пам'ятки традиційної будівельної культури певного регіону. Кожна з

них є своєрідною й неповторною не лише щодо природного ландшафту, але й передусім щодо різноманітності представлених у них традиційних форм народного будівництва та житла окремих регіонів Словаччини.

Персональна бібліографія М. Сополіги становить понад 1500 позицій, у тому числі 60 самостійних і колективних монографій, понад 400 наукових і науково-популярних статей. Від 1987 року за його редакцією побачило світ 14 томів (№ 15 у двох книгах — № 27) «Наукових збірників Музею української культури в Свиднику», які є найпрестижнішим науковим україністичним виданням у Словаччині. Ці неперіодичні видання привертають увагу вчених різних країн світу, позитивно оцінюються в наукових колах. Завдяки плідній співпраці М. Сополіги з лінгвістами Зузаною Ганудель та Івором Ріпкою МУК у Свиднику після довгих років чекання видав фундаментальний «Атлас українських говорів Східної Словаччини» Василя Латти. Мирослав Сополіга підготував до друку та опублікував в Наукових збірниках МУК етнографічну спадщину Василя Латти [10]. М. Сополіга — член авторського колективу унікальної публікації «Етнічна та етнокультурна історія України» (2-й т.) [2], яка присвячена висвітленню в історичній ретроспективі «матеріальної історії» українських земель як неодмінної складової їх культури. Достовірний і ґрунтовний фактографічний матеріал праці, як зауважує у вступі цього видання Г. Скрипник, переконливо репрезентує українство як самобутню й самодостатню національну спільноту, історично закорінену в межах своїх сучасних етнічних земель із власною, високорозвиненою традиційною культурою [2, с. 8]. У 2013 році вийшло друком видання Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського та Міжнародної асоціації україністів «Українці-русини: етнолінгвістичні та етнокультурні процеси в історичному розвитку» [23] — збірник праць видатних учених-етнологів України, Словаччини, Польщі, Румунії, Німеччини. У другій частині вміщено три праці нашого

ювіляра: «До проблеми етногенезу української меншини Словаччини» [9]; «Історіографія дослідження традиційної матеріальної культури Північно-Східної Словаччини» [12]; «До питань етнічної ідентифікації та сучасних етнічних процесів українців Пряшівщини» [8].

М. Сополіга є членом багатьох спеціалізованих комісій, редколегій, докторантських та інавгураційних комісій, опонентом та рецензентом багатьох визначних наукових робіт. Він — довгорічний член Наукової ради Словацького національного музею — Етнографічного музею в Мартині, Наукової ради Словацького національного музею у справах етнічних меншин, член вченої ради Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, віце-президент Міжнародної асоціації українців (2007–2014), заступник голови виконавчого комітету Словацької секції Міжнародної асоціації українців, дійсний член Товариства ім. Т. Г. Шевченка і т. ін. Його ім'я знаходимо на сторінках таких визначних енциклопедичних видань, як *Lidová architektúra. Encyklopédia* [29, s. 204] *Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska* [24, s. 183], «Краєзнавчий словник русинів-українців. Пряшівщина» [3, с. 322], «Діячі науки і культури Лемківщини» [4, с. 12], «Енциклопедичний словник Лемківщини» [5, с. 583], українських енциклопедій та довідників зі США, Канади, України, Польщі. За наукову, публікаційну, культурно-виховну роботу Мирослав Сополіга отримав багато відзнак від Міністерства культури Словацької Республіки, Союзу музеїв Словаччини, Етнографічного товариства Словаччини, Словацького літературного фонду, Союзу русинів-українців Словацької Республіки, крайових, окружних та міських урядів. За визначні досягнення в царині етнології та музеології його нагороджено медаллю «Зразковий працівник культури Словацької Республіки», він — лауреат премії П. П. Чубинського. У 1994 році М. Сополігу було нагороджено Георгіївським орденом «Честь. Слава. Труд» Міжнародного академічного

Рейтингу популярності «Золота Фортуна» (*International Academie Rating of popularity "Golden Fortune"*). 23 жовтня 2006 року в рамках святкування з нагоди заснування Ужгородського національного університету на основі рішень поширеної Наукової ради цього закладу Мирославу Сополізі було вручено диплом та золоту медаль Почесного доктора — *Doktor honoris causa* (Dr.H.C.) Ужгородського національного університету «за особливі заслуги в розбудові національної освіти і науки, утвердження високого міжнародного авторитету Університету та плідну культурно-громадську діяльність».

У січні 2007 року Президія Словацької академії наук затвердила вченого рецензентом в акредитаційному процесі Інституту етнології Словацької академії наук (SAV) разом з двома закордонними науковцями. У сфері компетенції рецензентів — визначення актуальності та ефективності науково-дослідницької діяльності Інституту в контексті політики Євросоюзу щодо нових країн-учасниць. Указом Президента України від 17 січня 2008 року Мирослава Сополігу нагороджено орденом «За заслуги» II ступеня. Указом Президента України від 23 серпня 2011 року йому присвоєно почесне звання «Заслужений працівник культури України».

Мирослав Сополіга — ініціатор та спів-організатор 25-ї конференції Асоціації європейських музеїв просто неба, яка відбулася 2001 року в Словаччині та Чехії. Довгий період він був одним із двох дійсних членів цієї Асоціації, які репрезентували Словацьку Республіку в престижній міжнародній організації.

19 травня 2011 року Міністр культури Словацької Республіки Д. Крайцер нагородив Мирослава Сополігу, доктора історичних наук, найвищою відзнакою в області музеології — премією Андрея Кметя за видатні заслуги в області дослідження, документації і презентації історії та культури українців Словаччини.

На початку квітня 2016 року Словацький національний музей — Музей української культури у Свиднику та громадське

об'єднання «Русько-української ініціативи» видали монографію М. Сополіги «Народна архітектура українців Словаччини» (головний спонсор та ініціатор проекту Дмитро Рипела; 351 с. + 340 іл.), у якій згідно із сучасними вимогами етнологічної науки подано загальну характеристику розвитку народного будівництва українців Східної Словаччини. Видання є уза-

гальною синтетичною науковою працею, завершенням багаторічної наукової діяльності в царині традиційної будівельної культури в регіоні Карпат.

Щиросердечно вітаємо Мирослава Сополігу з ювілеєм і зичимо міцного здоров'я, щастя, родинної злагоди, багато творчих наснаг та успіхів на Многая і Благая літа!

1. Данилюк А. Г. Дослідження народного житла // Народна творчість та етнографія. – 1985. – № 3. – С. 83–84.

2. Етнічна та етнокультурна історія України : у 3 т. Т. 2 / Л. Ф. Артюх, В. Ф. Горленко, Т. О. Ніколаєва, М. Д. Сополіга, Г. Г. Стельмашук, Г. С. Щербій ; відп. ред. Г. А. Скрипник. – Київ, 2011. – 528 с.

3. Краєзнавчий словник русинів-українців. Пряшівщина / П. Алеш [та ін.] ; голов. ред. Ф. Ковач. – Пряшів : Союз русинів-українців Словацької Республіки, 1999. – 499 с.

4. Красовський І. Діячі науки і культури Лемківщини : довідник / Іван Красовський. – Торонто ; Львів : Думка світу, 2000. – 124 с.

5. Красовський І. Енциклопедичний словник Лемківщини / Іван Красовський, Іван Челак. – Львів : Астролябія, 2013. – 752 с.

6. Сополіга М. 35 років Музею української культури в Свиднику. – Братислава : Словацьке педагогічне видавництво ; Пряшів : Відділ української літератури, 1991. – 186 с.

7. Сополіга М. До питань етнічної ідентифікації та сучасних етнічних процесів українців Пряшівщини // Науковий збірник Музею українсько-руської культури у Свиднику. – Пряшів, 2001. – Вип. 22. – С. 208–236.

8. Сополіга М. До питань етнічної ідентифікації та сучасних етнічних процесів українців Пряшівщини / Мирослав Сополіга // Українці-русини: етнолінгвістичні та етнокультурні процеси в історичному розвитку / [голов. ред. Г. Скрипник] ; НАН України, МАУ, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. – Київ, 2013. – С. 454–487.

9. Сополіга М. До проблеми етногенезу української меншини Словаччини / Мирослав Сополіга // Українці-русини: етнолінгвістичні та етнокультурні процеси в історичному розвитку / [голов. ред. Г. Скрипник] ; НАН України, МАУ, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. – Київ, 2013. – С. 351–371.

10. Сополіга М. Етнографічна спадщина В. П. Латти // Науковий збірник Музею української культури у Свиднику / упоряд. М. Сополіга. – 1994. – Вип. 19. – С. 76–183.

11. Сополіга М. Жиле приміщення в народному будівництві північно-східної частини Снинщини в другій половині XIX та на початку XX століття // Науковий збірник Музею української культури в Свитнику. – 1972. – Вип. 6. – Кн. 1. – С. 119–162.

12. Сополіга М. Історіографія дослідження традиційної матеріальної культури Північно-Східної Словаччини / Мирослав Сополіга // Українці-русини: етнолінгвістичні та етнокультурні процеси в історичному розвитку / [голов. ред. Г. Скрипник] ; НАН України, МАУ, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. – Київ, 2013. – С. 430–453.

13. Сополіга М. Музей – вірний супутник фестивалю // Нове життя. – Пряшів, 1997. – № 23–24.

14. Сополіга М. Народна архітектура українців Східної Словаччини. – Свидник, 1976. – 132 с.

15. Сополіга М. Народне будівництво українців Східної Словаччини // Науковий збірник Музею української культури у Свиднику. – 1976. – Вип. 7. – С. 387–480.

16. Сополіга М. Народне житло українців Східної Словаччини. – Братислава ; Пряшів, 1983. – 388 с.

17. Сополіга М. Перлини народної архітектури = *Sopoliga M. Perly ľudovej architektúry*. – Пряшів ; Свидник, 1996. – 128 с.

18. Сополіга М. Принципи охорони пам'яток народного будівництва та їх застосування в роботі Свидницького музею української культури // Науковий збірник Музею української культури у Свиднику. – 1980. – Вип. 9. – Кн. 1. – С. 145–192.

19. Сополіга М. Просторальне планування та внутрішня характеристика народного житла в області північно-східної Словаччини // Науковий збірник музею української культури у Свиднику. – 1977. – Вип. 8. – С. 119–159.

20. Сополіга М. Сільське будівництво на Свидниччині в XIX–XX ст. Традиції та сучасність // Науковий збірник Музею української культури у Свиднику. – 1986. – Вип. 14. – С. 261–315.

21. Сополіга М. Старослов'янські традиції в народному житлі українців Східної Словаччи-

ни // Науковий збірник Музею української культури у Свиднику. – 1995. – Вип. 20. – С. 187–201.

22. *Sopoliga M.* Українці Словаччини: матеріальні вияви народної культури та мистецтва. – Київ : Темпора, 2011. – 330 с.

23. Українці-русини: етнолінгвістичні та етнокультурні процеси в історичному розвитку / [голов. ред. Г. Скрипник] ; НАН України, МАУ, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. – Київ, 2013. – 750 + XXX с.

24. Енциклопедія ľudovej kultúry Slovenska. D. 2. – VEDA, 1995. – 448 s.

25. *Sopoliga M.* Ľudové staviteľstvo a bývanie // Horná Čirocha : vlastivedná monografia / Ján Podolák a kol. – Košice ; Humenné, 1985. – S. 272–350.

26. *Sopoliga M.* Tradície hmotnej kultúry Ukrajincov na Slovensku. – Bratislava : VEDA, 2006. – 292 s.

27. *Sopoliga M.* Ukrajinci na Slovensku. Etnokultúrne tradície z aspektu osídlenia, ľudovej architektúry a bývania. Fórum inštitút Spoločenskovedný ústav. – Komárno ; Dunajská Streda : Vydavateľstva Lilium Aurum, 2002. – 174 s.

28. Tradície staviteľstva a bývania na Slovensku s osobitným akcentom na kultúrne prejavy v prostredí etnických minorít / hlavný redaktor a zostavovateľ Miroslav Sopoliga. Múzeá ma etniká'99. – Bratislava ; Svidník, 1999. – 255 s.

29. *Vařecha J.* Lidová architektúra. Encyklopédie / Jozef Vařecha, Václav Frolec. – Grada, 2007. – 427 s.

30. Zborník Slovenského národného múzea v Martine // Etnografia 24. – 1983. – Nr 87.

31. *Zuskinová I., Sopoliga M.* Slovenské múzeá v prírode. – Liptovská Sielnica, 2001. – 79 s.